

**Programmering**

Aan : Kernteam Dijkversterking Wolferen-Sprok - waterschap Rivierenland
Van : Programma Water, Provincie Gelderland
Datum : 11 december 2017
Betreft : Notitie achtergrondinformatie Beuningse Uiterwaard

Tijdens het overleg van de externe klankbordgroep van het dijkversterkingsproject Wolferen -Sprok van 14 november 2017 zijn vragen gesteld over de ontwikkelingen in de Beuningse uiterwaard. Deze vragen hadden betrekking op de woningbouw, de mogelijkheden voor rivierverruiming en de relatie met een mogelijke dijkteruglegging bij Oosterhout.

Waterschap Rivierenland heeft de provincie gevraagd een notitie op te stellen met achtergrondinformatie over de Beuningse uiterwaard en beantwoording van bovenstaande vragen.

Ruimte voor de Rivier (Voorkeursstrategie Rivieren)

In 2011 is onder de vlag van het Delta Programma gestart met het opstellen van een Voorkeursstrategie voor de Rivieren (Rijn en Maas). De insteek van het Delta Programma is om in te spelen op de toekomstige waterveiligheidsopgave en niet pas te handelen wanneer een calamiteit heeft plaatsgevonden. De voorkeursstrategie richt zich daarom op de opgave in het jaar 2050 met een doorkijk naar 2100. Per riviertak zijn de mogelijkheden om de waterveiligheidsopgave op te lossen in beeld gebracht en vertaald naar een voorkeursstrategie (VKS). Uitgangspunt bij de Voorkeursstrategie is om de toekomstige klimaatsopgave te realiseren via rivierverruimende maatregelen. De Voorkeursstrategie (VKS) is uiteindelijk meegenomen bij de Deltabeslissingen en meegenomen in het Nationaal Waterplan.

Per riviertak is een voorkeursstrategie uitgewerkt. Deze zijn input geweest voor de overkoepelende VKS Rijn. In de VKS Waal-Merwedede zijn zowel de maatregelen bij Beuningen als Oosterhout afgewogen. De voorkeur is uitgegaan naar de Dijkteruglegging Oosterhout. Deze maatregel bij Oosterhout zorgt voor verbreding van het winterbed op een smal stuk rivier. Een dijkteruglegging op deze plek draagt bij aan een robuuster systeem en realiseert meer waterstanddaling (ongeveer 6 cm) dan een maatregel aan de zijde van Beuningen (ongeveer 2 à 2,5 cm). De maatregel in de Beuningse uiterwaard heeft hierin de status van reservemaatregel gekregen.

In de uiteindelijk overkoepelende voorkeursstrategie Rijn (2014) is de Beuningse waard niet als maatregel opgenomen. Het pakket aan maatregelen met de maatregel bij Oosterhout was voldoende om de klimaatopgave op te lossen.

Lange Termijn Ambitie Rivieren (Actualisatie Voorkeursstrategie) (2018)

Op dit moment wordt de Voorkeursstrategie Rijn geactualiseerd. De hoogteopgave voor de dijken langs de Waal is meer dan waar ten tijde van de VKS van uit is gegaan. De aangepaste klimaatopgave samen met de nieuwe normering voor waterveiligheid leidt tot een grotere hoogteopgave voor de dijken dan was voorzien.

De Lange Termijn Ambitie Rivieren (LTR) wordt nu op basis van deze nieuwe uitgangspunten verder uitgewerkt. Gekeken wordt naar een krachtig samenspel tussen rivierverruiming en dijkversterking. Om tot een haalbaar en realistisch pakket te komen wordt het hele speelveld aan maatregelen uit de VKS bekeken, dus ook de reservemaatregelen en dus ook de Beuningse uiterwaard.

Het nieuwe maatregelenpakket moet een haalbaar en realistisch pakket aan rivierverruimende maatregelen opleveren voor de periode tot 2050 met een doorkijk naar 2100. Het resultaat van de actualisatie is ook een juridisch planologische verankering van het pakket aan maatregelen (Rijksstructuurvisie met PlanMER) en afspraken op bestuurlijk niveau.

Met de dijkeruglegging bij Oosterhout kan rond de 6 cm waterstanddaling worden bereikt, in de Beuningse waard met een geul tussen de hoogwatervrije terreinen 2 à 2,5 cm. Ter plekke van beide maatregelen is de rivier naar verhouding smal en is er sprake van een flessenhals in het doorstroomprofiel. Het oplossen van knelpunten is effectief bij het bereiken van een waterstanddaling. De doorwerking van de maatregel op de waterveiligheidsopgave zal altijd in samenhang met de andere rivierverruimende maatregelen worden gezien.

De keuze om woningbouw op het terrein van de Bunswaard mogelijk te maken dateert uit 1996 en is vastgesteld ruim vóór de VKS Rijn. Vanuit de insteek van de LTR is deze woningbouw een gegeven.

Het Bestuurlijk Overleg Waal – Merwedens (BO W-M) is voor deze riviertak het bestuurlijke gremium voor de afstemming en besluitvorming. In het BO W-M zijn naast Rijk, Provincies en Waterschap ook alle gemeenten vertegenwoordigd. Voor de Rijn als geheel is het Bestuurlijk Platform Delta Rijn (BPDR) verantwoordelijk voor afstemming en besluitvorming.

Planning

Op dit moment is er vanuit het proces Lange Termijn Ambitie Rivieren (LTR) nog geen duidelijkheid te geven of de Beuningse Waard en/of de dijkeruglegging bij Oosterhout wel of geen onderdeel gaan vormen van het uiteindelijke pakket aan maatregelen op de Waal. In februari 2018 zal het Bestuurlijk platform DeltaRijn drie of vier maatregelen pakketten vaststellen die in een Plan MER nader beoordeeld gaan worden. Verschillende overheden zullen in september 2018 bindende afspraken maken met elkaar over de uitvoering en financiering van de maatregelen. Het resultaat zal uiteindelijk in 2019 (2020) opgenomen worden in een Rijksstructuurvisie.

Woningbouw

In de Beuningse uiterwaard wordt het terrein van de Steenfabriek De Bunswaard ontwikkeld als woonlocatie. De Bunswaard betreft een zogenoemde EMAB-locatie (Experimenteren Met Aangepast Bouwen). De EMAB-status vloeit voort uit de beleidslijn Ruimte voor de Rivier uit 1996. In de beleidslijn zijn regels opgenomen om de doorstroomcapaciteit van de rivier te behouden, onder andere door een verbod op niet riviergebonden ontwikkelingen (nee, tenzij). Voor een aantal locaties (hoogwatervrije terreinen) waren er op het moment van vaststellen, plannen in ontwikkeling voor woningbouw / andere functies. Voor een 15 tal locaties waren die plannen in een dusdanig vergevorderd stadium het Rijk ze heeft aangewezen als gebied waar de EMAB-regeling op van toepassing is. Dit maakt dat betreffende gemeentes op deze 15 locaties de mogelijkheid hebben om te experimenteren met aangepaste bouwvormen. Voorwaarde is dat deze experimenten een kwaliteitsimpuls moeten geven aan de locaties.

De Steenfabriek op de Bunswaard is een Rijksmonument maar was helemaal vervallen. Door het een nieuwe bestemming te geven en er woningen in te realiseren kon men een sluitende exploitatie maken waardoor ook de steenfabriek gerestaureerd kon worden. Onderdeel van het plan zijn het realiseren van 12 wooneenheden in de steenfabriek, tevens zijn er 4 wooneenheden teruggebouwd in de stijl van de oude bedrijfsgebouwen (haaghutten, vormelingenloods). Daarnaast zijn er een aantal oude opstallen gesloopt.

Op het perceel staat ook nog een (in verval zijnde) loods die als Rijksmonument is aangemerkt. Deze wordt nog opgeknapt en tot parkeergarage voor de bewoners ingericht.

Hierdoor kan een iconisch gebouw behouden blijven en krijgt de Bunswaard de benodigde kwaliteitsimpuls.

De Steenfabriek ligt op een hoogwatervrij terrein waardoor het effect van de woningbouw op de ruimte voor de rivier nagenoeg nihil is. Het water stroomde al nooit over het terrein van de Bunswaard. De benodigde compensatie is gerealiseerd middels het uitgraven van een verland kribvak.

Om de ontwikkeling mogelijk te maken moest de bestemming Industrie en Agrarisch omgezet worden in Wonen. Hiervoor is een bestemmingsplanprocedure doorlopen. Het plan is in 2013 onherroepelijk geworden.

Uiteindelijk zijn de ontwikkelingen in de Bunswaard ook ingepast in het grotere plan voor de Beuningse waard binnen het programma Waalweelde. Met name op het vlak van wandelroutes, toegang over privaat terrein en bereikbaarheid van de Waalstrandjes zijn goede afspraken gemaakt met de bewoners. Hierdoor kunnen de uiterwaarden door nog meer mensen beleefd worden en is het geen afgesloten privaat gebied meer. Je kunt nu van Weurt tot Winssen door de uiterwaarden lopen zonder over privaat terrein te komen. Ook de grote grazers (koningspaarden en rode geuzen) van FREE Nature hebben nu de vrijheid om te grazen tussen Weurt en Ewijk.

Natuurontwikkeling (inrichtingsplan Beuningse waard)

De provincie heeft in juni 2013 financiële middelen beschikbaar gesteld voor het uitvoeren van 6 Waalweelde projecten. Het inrichtingsproject Beuningse uiterwaard is een van deze Waalweelde projecten. In 2017 is de herinrichting grotendeels uitgevoerd.

In 2013 was het voorlopig schetsontwerp voor de Beuningse uiterwaard met name gericht op het realiseren van een geul tussen de twee toegangswegen naar de twee steenfabrieksterreinen. De toegangswegen naar Bunswaard en Staartjeswaard zouden dmv bruggen doorstroombaar worden gemaakt. Totale kosten werden ingeschat op 18 mln euro. De inschatting was dat het project ca 4-5 cm waterstandsverlaging zou kunnen opleveren.

Het voorlopige schetsontwerp is uitgewerkt tot een schetsontwerp. Dit schetsontwerp is in 2014 getoetst in het kader van de Waterwet. De conclusie was dat het schetsontwerp in deze vorm niet vergunbaar was vanwege te veel opstuwing op de as van de rivier. Rijkswaterstaat heeft expliciet aangegeven geen kader te hebben om het schetsontwerp te kunnen vergunnen. Ook had het project een onvergunbaar effect op de waterverdeling op het splitsingspunt. Daarnaast zou het project een waterstandsval van 'maar' 2 tot 2,5 cm opleveren en niet de verwachte 4-5 cm. Het verschil komt onder andere doordat in dit stadium het referentiemodel (rekenmodel) van RWS beschikbaar was, terwijl in de eerdere fase een inschatting is gemaakt door deskundigen.

Op basis van deze uitkomsten is eind 2014 in overleg met alle betrokken partijen een alternatief ontwerp opgesteld met een nieuwe scope. De hoofddoelstelling van het project is gericht op natuurontwikkeling. De inrichting van het project Beuningse waard is waterstand neutraal. De opgave vanuit het programma stroomlijn is meegenomen in het ontwerp en gerealiseerd. Het geheel zorgt niet voor opstuwing. Met de inrichting is rekening gehouden met een mogelijke toekomstige opgave om hier een waterstanddaling te realiseren.

Het doortrekken van een geul door de hele Beuningse uiterwaard (dus niet alleen tussen de steenfabrieksterreinen) is nooit onderdeel van het Waalweeldeproject geworden. De aanwezigheid van een oude stortlocatie maakt uitvoering van deze maatregel te kostbaar (raming rond de 80mln).
